

KISA KLASİKLER / 5

ANTON ÇEHOV
Altıncı Koğuş

ÇEVİRİ: MEHMET ÖZGÜL

♥ can
klasik

ANTON ÇEHOV
ALTINCI
KOĞUŞ

Can Klasik

Altıncı Koşuş, Anton Çehov

Rusça aslından çeviren: Mehmet Özgöl

Palata No: 6

İlk baskısı: *Russkaya mysl*, 1892

Çeviride kaynak alınan basım: AST, 2017

© 2005, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2019

12. basım: Haziran 2025, İstanbul

Bu kitabın 12. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Esra Özdoğan

Düzelti: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat Yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Proje asistanı: Seda Yüksel

Kapak illüstrasyonu: İnanç Kutal

Baskı ve cilt: MY Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şti.

Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Sokak. No:8 Kat:2

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 47939

ISBN 978-975-07-4064-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ANTON ÇEHOV
ALTINCI
KOĞUŞ

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Mehmet Özgöl

Anton Çehov'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Sıra Dışı Bir Adam ve Diğer Öyküler, 2005

Sayfıyede, 2010

Öylesine Bir Hikâye, 2019

Kara Keşiş, 2021

ANTON ÇEHOV, 1860'ta Taganrog'da küçük bir taşra bakkalının oğlu olarak dünyaya geldi. Yunan ve Latin klasiklerini temel alan bir öğrenim gördü. 1879'da Moskova Tıp Fakültesi'ne girdi. 1884'te çeşitli hastanelerde görev almaya başladı ve *Bukalemun* adlı ilk öykü kitabı aynı yıl yayımlandı. Bu dönemde kısa oyunlar da yazdı ve *İvanov* (1887) oyunuyla dram tekniği alanında Rus tiyatrosuna büyük yenilikler getirdi. "Alacakaranlık" öykü kitabıyla Puşkin Ödülü'nü kazandı. *Bozkır* (1888) adlı uzun öyküsüyle büyük bir yazar olarak tanındı. *Vanya Dayı* (1897), *Üç Kız Kardeş* (1900), *Vişne Bahçesi* (1903) gibi büyük oyunlarını hayatının son yıllarında yarattı. 1904'te, eşi ünlü tiyatro oyuncusu Olga Knipper'le gittiği Badenweiler'da ölen Çehov, çarlık dönemindeki siyasi çıkmazları, basit insan yaşantılarını büyüteç altına almaktaki ustalığı, Tolstoy'u hayran bırakan yalın ve ölçülü biçemi, gelenekselliği aşan anlatım biçimiyle dünya edebiyatının ustaları arasına katıldı.

MEHMET ÖZGÜL, 1936'da Nevşehir'de doğdu. Kuleli Askerî Lisesi'ni bitirdi. Rusça öğrenimine lisede başladı. 1959'da Ankara Üniversitesi, DTCF, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nı bitirdi. 1979 yılına kadar çeşitli askerî okullarda Rusça öğretmenliği ve Rus yazarlardan çeviriler yaptı. Emekli olduktan sonra bütünüyle yazınsal çeviriye yöneldi. Tolstoy, Gorki, Gogol, Dostoyevski, Çehov, Ehrenburg, Aytmatov, Simonov, Yevtuşenko gibi Rus edebiyatının önde gelen yazarlarının yapıtlarını dilimize kazandırdı. 2023'te İstanbul'da öldü.

ALTINCI KOĞUŞ

I

Hastanenin bahçesinde dört bir yanını dulavratotlarının, yaban kenevirlerinin, ısırganların orman gibi бүrүdүğü küçük bir pavyon vardır. Yapının damındaki saclar paslanmış, bacanın yarısı yıkılmış, ön merdiven basamaklarının yarıkları arasından otlar fıskırmıştır. Duvarlarda sıva diye bir şey yoktur, yer yer çimento izleri görürsünüz, hepsi o kadar. Pavyonun ön cephesi hastaneye, arka cephesi kırlara bakar; hastaneyi boydan boya kuşatan, tepesinde sivri çiviler çakılı tahta bir çit, pavyonu tarlalardan ayırır. Bu sivri uçlu çivilerle boz renkli tahta çitler yalnızca hastanelerde, bir de hapishanelerde bulunur; pavyonun kendisi de içinizi karartmak, tüm neşenizi kaçırmak için size kötü kötü bakar.

Azgın ısırgan otlarının bir yerinizi dalamasından korkmuyorsanız, buyurun, pavyona giden daracık yoldan yürüyelim, içeriye şöyle bir göz atalım. Dış kapıyı açıp içeri girdiğimizde karşımıza bir oda çıkar, burada duvar diplerinde, ocağın çevresinde hastane döküntülerinin oluşturduğu öbek öbek yığınlar görürüz. Üst üste atılmış şilteler mi istersiniz; eski, yırtık sabahlıklar, pantolonlar, mavi çizgili gömlekler mi, yoksa kimsenin işine yaramayan pabuçlar, terlikler mi? Bütün bu buruşuk pılı pırtı, birbirine dolaşmış, pis kokulu kümeler halinde burada

çürüyüp durur. Hastane bekçisi Nikita ise çubuğu ağzında, leş kokulu paçavra yığınlarının birinin üstünde yan gelmiş yatmaktadır. Ne zaman gelseniz onu burada bulursunuz. Adamın askerlik günlerinden kalma pantolonunun şeritleri solalı çok olmuş. Boyunun kısalığına, ellerinin damarlı ve zayıf oluşuna bakmayın; öfkeli, sarhoş suratı, çoban köpeklerinininkini andıran sarkık gür kaşları, kırmızı burnuyla heybetli bir görünüşü vardır. Hele o iri yumrukları!.. Hani görevine körü körüne bağlı, ne iş verilirse yapan, iyi niyetli birtakım bön insanlar vardır; böyleleri düzeni korumak için nedense yumruklarını kullanmaktan başka pek bir şey düşünmezler. Dayak atarken de burası suratın, burası göğsün, burası sırtın demez, vur babam vur, neresi rast gelirse durmadan yumruk indirirler.

Pılı pırtı yığınlarını geçince geniş, kocaman, ikinci bir koğuyla karşılaşırız; burası bütün pavyonu baştan başa kaplayacak büyüklüktedir. Koğuşun maviye boyalı duvarları kirlidir, tavanı, kışın sobası tüten köy kulübele-
rininki gibi isten kapkaradır. İçeriden geçirilmiş parmaklıklar yüzünden pencereler çirkin çirkin bakar, rengi atmış kıymıklı döşeme tahtaları ise insanın içini karartır. İçeri girer girmez pis kokudan burnunuzun direği kırılır; ekşi lahana, tahtakurusu, amonyak, yanık fitil kokusu, ne ararsanız hepsi vardır; kendinizi ahırda sanırsınız.

Koğuştta, yere vidalı karyolalarda yatan ya da oturan mavi sabahlıklı, başlarına eski usul sivri külahlar geçirilmiş adamlar görürsünüz; bunlar akıl hastalarıdır.

Koğuştta kalanlar beş kişidir. Yalnızca birinin kibar bir aileden geldiği bellidir, öbürleriye aşağı halktan insanlardır. Kapının arkasındaki birinci yatakta uzun boylu, narin yapılı, parlak kıvılcıklı bıyıklı bir adam başını yumruklarına dayamış, ağlamaklı gözlerini bir noktaya dikmiş, öylece oturmaktadır. Adamcağız hep üzüntülüdür,

durmadan başını sallar, iç çekerek acı acı gülümser. Koğuştaki konuşulanlara katıldığı, sorulara yanıt verdiği pek görülmemiştir. Yemeğe, suya kendiliğinden elini sürmez, ancak önüne konduğunda makine gibi yer, içer. Bedenini sarsan şiddetli öksürüğe, sıskalığına, yanaklarında dolaşan pembeliğe bakarak onun verem illetine yakalandığını rahatça söyleyebilirsiniz.

Yanındaki hasta; ufak tefek, canlı, cıva gibi hareketli, siyah saçları zenciler gibi kıvr kıvr, ince sivri sakallı yaşı geçkin bir adamdır. Bu hasta gündüzleri pencere pencere dolaşır, geceleri de yatağında bağdaş kurup oturur. Onun durmadan şakrak kuşu gibi ısıklık çaldığını, şarkı mırıldandığını, kıs kıs güldüğünü işitirsiniz. Çocukça neşesi, kabına sığmazlığı, geceleri duaya kalktığı zaman da eksilmez. Nasıl dua ettiğine gelince; göğsünü yumruklayıp koğuş kapısının şurasını burasını parmağıyla yoklamaktır bütün yaptığı. Adı Moiseyka'dır, bu zavallı Yahudi yirmi yıl kadar önce kendisine ait şapka işliği yanınca aklını oynatmış.

Altıncı Koğuş'ta yatanlardan yalnızca bu hastanın pavyondan, hatta hastane bahçesinden dışarı çıkma izni vardır. Bu ayrıcalığı hastanenin gedikli müşterisi, uslu, zararsız bir deli, kentin soytarısı olduğu için elde ettiği bellidir. Herkes onu sokaklarda çocuklarla köpekler arasında görmeye alıştığından, onu görmezlerse merak ederler. Sırtında sabahlığı, başında o gülünç külah, bazen terlikli, bazen de yalınayak, hatta pantolonsuz sokak sokak gezer; evlerin, dükkânların kapılarını çalarak dilenir. Kimi bir çanak *kvas* ikram eder, kimi bir dilim ekmek verir, avucuna bir kapik koyanlar da çıkar. Parsayı toplayan Moiseyka çoğu kez karnı tok, cebinde onu zengin eden birkaç mangırla koğuşuna döner. Ancak hastaneye gelmez eski asker Nikita, adamcağızın topladıklarının hepsine el koyar, üstelik hoyratça yapar bu işi. Moiseyka'nın ceplerini öfkeyle tersyüz ederken bin bir yeminle, bu

kahrolası deliyi bir daha sokağa bırakmayacağını, dünyada en çok düzensizlikten nefret ettiğini homurdanır durur.

Moiseyka koğuş arkadaşlarına yardım etmeye bayılır. Onlara su getirir, uyuyanların üstünü örter, sokak dönüşü hepsine birer kapık vereceğini, yeni şapka diktireceğini söyler, solundaki felçli yatak komşusuna yemeğini yedirir. Hastalara acıdığı için ya da insanca duygular taşıdığından değil, sağ tarafında yatan Gromov'a hayranlığı dolayısıyla, onun etkisinde kalarak yapar bunları.

İvan Dmitriyeviç Gromov 33 yaşında, onuncu dereceden devlet sekreteri rütbesinde, eski bir icra memurudur. Kibar bir aileden gelen bu adam, birinin onu sürekli izlediği saplantısından kurtulamamaktadır. Günlerini kâh yatakta çöreklenip yatarak kâh koğuşun bir köşesinden öbürüne ölçülü adımlarla, hızlı hızlı volta atarak geçirir. Oturduğunu pek gören olmamıştır. Ne için olduğu anlaşılmayan bir bekleyiş içinde olduğu, tedirginliği, heyecandan yerinde duramadığı her halinden bellidir. Ön odadaki en ufak çıtırtı, avludan gelen bir ses Gromov'un başını doğrultarak, "Yoksa almaya mı geldiler? Beni arıyorlar galiba!" diye işkillenmesi için yeterlidir. O anda yüzünde son derece gergin bir ifade belirirdi.

Gromov'un elmacıkkemikleri çıkık ablak yüzü hoşuma gider. Yaşam savaşı ve kuşkularla hırpalanmış iç dünyasını ayna gibi yansıtan, sürekli solgun, mutsuz bir yüzdür bu. Tuhaf, marazi tikleri vardır ama çektiği derin acıların yüzünde bıraktığı ince çizgiler hiç de anlamsız değildir; onun ruhsal zenginliğini, okumuşluğunu gösterir. Gözlerinde sıcak, canlı parıltılar titreşir. Gromov'un yardıma hazır, Nikita'dan başka herkese karşı nazik, efendice tavırlarını severim. Birisi ceketinin düğmesini ya da kaşığını düşürse hemen yatağından atlayıp onu yerden alır. Koğuş arkadaşlarına her sabah, "Günaydın," yatarken de, "İyi geceler," demesini duyarsınız.

Gromov'un hastalığının, gergin duruşu ve yüzündeki tiklerden başka belirtileri de vardır. Bazı akşamlar sabahlığına sarınıp dişlerini takırdatarak koğuşu bir uçtan öbürüne ya da yataklar arasında dolaşmaya başlar. Arada bir koğuştakilere önemli bir şey söyleyecekmiş gibi ansızın durduğunu, arkadaşlarına dik dik baktığını görürsünüz. Ama sonra, belli ki onu nasıl olsa dinlemeyecekleri, dinleseler de anlamayacakları için başını sinirli sinirli sallayarak koğuşu arşınlamayı sürdürür. Sonunda konuşma isteğı, suskunluğına gene de baskın çıkar. Birdenbire sanki zincirinden boşandığını ıştırırsınız. Sayıklamaya benzer, kopuk kopuk, anlaşılması zor, karmakarışık bir konuşma başlar. Öte yandan, seçtiğı sözcüklerden, ses tonundan iyi şeyler söylemeye çalıştığını sezersiniz. Bilirsiniz ki, karşınızda hem normal bir insan hem de bir akıl hastası vardır. Çılgınca sıraladığı sözleri kâğıda sözcüklerle aktarmaya kalksanız beceremezsiniz. Nelerden söz etmez ki? İnsanoğlunun alçaklığından, gerçeğı ezip geçen zorbalığından, zamanla yeryüzüne egemen olacak yepyeni, güzel yaşamdan, insana her an acımasızlığı, katı yürekliliğı anımsatan demir parmaklıklardan... Söylemekten bıkmamış eski şarkılardan oluşan bir karmaşaya benzer bu tutarsız, abuk sabuk konuşmalar...

II

On-on beş yıl önce kasabanın anacaddelerinden birindeki evde, Gromov soyadlı, hayli varlıklı, kişilik sahibi bir memur oturuyordu. Memurun Sergey ve İvan adlarında iki oğlu vardı. Sergey üniversitenin dördüncü sınıfında vereme yakalanarak genç yaşında öldü. Bu

ölüm, Gromov ailesinin boynuna dolanan felaket zincirinin ilk halkasıydı. Sergey'i toprağa verdikten bir hafta sonra, yaşlı Gromov imza taklit etme ve zimmete para geçirme suçlarından mahkemeye verildi ve çok geçmeden hastane revirinde tifodan öldü. Evi, malı mülkü haraç mezat satıldı. İvan Dmitriyeviç ile annesi tığ teber ortada kaldı.

Babasının sağlığında Petersburg Üniversitesi'nde okuyan İvan Dmitriyeviç ayda 60-70 ruble harcar, yokluk nedir bilmezdi. Oysa babasının ölümünden sonra yaşamını kökten değiştirmek zorundaydı. O da öyle yaptı; az bir ücret karşılığında özel dersler vermeye, bulduka yazı kopya etmeye başladı. Ancak yarı aç, yarı tok yaşayabiliyordu. Çünkü eline geçen paranın hemen hemen hepsini annesine gönderiyordu. Sonunda bu yaşam tarzına dayanamadı, büyük bir ruhsal çöküntüye uğradı, zamanla sağlığı iyice bozuldu, üniversiteyi bırakarak memleketine döndü. Orada tanıdıkları sayesinde bölge okulunda bir öğretmenlik işi buldu ama bunu da beceremedi. Ne kendini öğrencilerine beğendirebiliyor ne de meslektaşlarıyla anlaşabiliyordu. Kısa zamanda ayrıldı görevinden. Bu arada annesi öldü. Altı ay kadar boş gezdikten, kuru ekmek ve sade suya çorbayla günlerini geçirdikten sonra bir icra memurluğu işi bulup çalışmaya başladı. Şimdiki hastalığı yüzünden işten çıkarılınca dek bu görevde çalıştı.

Gromov'un hiçbir zaman, delikanlılık günlerinde bile sağlıklı olduğu söylenemezdi. Yüzü renksiz, bünyesi zayıftı, sık sık soğuk algınlığına yakalanırdı, iştahı yoktu, sürekli uykusuzluk çekerti. Bir kadeh şarap içti mi başı döner, hemen abuk sabuk şeyler söylemeye başlardı. İnsanların arasına sokulmak istediğı halde beceremezdi bunu; çünkü hırçın ve kuşku uyandıran davranışları yüzünden kimseyle kolay kolay kaynaşamaz, dostluk kura-

mazdı. Kasaba halkını cahil, uyuşuk insanlar diye küçük görür; daha da kötüsü, hayvan gibi yaşadıklarını söyler, onlardan tiksindiğini belli ederdi. Zaten ince olan sesiyle heyecanla, bağıra bağıra konuşurdu, karşısındakine kızdığı için azarladığını ya da adamın dediklerine şaşıp kaldığını sanırdınız; ancak konuşmaları çok etkiliydi. Onunla konuşurken neden söz açarsanız açın, döner aynı konuya gelirdi: kasaba yaşantısının sıkıcılığı, kendini orada boğulacakmış gibi hissettiği... Onun düşüncesine göre halk, büyük amaçlar taşımadan yaşıyordu; gününü gün etmeye bakan bu insanlar yaşamlarına renk katmak için zorbalığa başvuruyor, anlamsız şeylerle uğraşıp duruyorlardı. Bir de hile hurdayla uğraşanlar vardı ki, bunu hiç sormayın! Alçakların karnı tok, sırtı pekti; namuslu insanlar ise yarı aç dolaşıyordu. Bu sorunların çözümü için Gromov kasabada doğruları yazan bir yerel gazete çıkarılmasını, bir tiyatro kurulmasını, ayrıca toplu okuma saatleri düzenlenmesini ve aydın zümrenin birbiriyle kaynaşmasını istiyordu. Başka türlü kimse aklını başına toplayamaz, gerçekleri öğrenip boş korkulardan kurtulamaz, insanlar hakkında değerlendirme yaparken doğru yargılarda bulunamazdı. Ona göre her şey ya bembeyaz ya da kapkaraydı, ara renkler yoktu. İşte bu yüzden insanları ikiye ayırırdı: Namuslular ile alçaklar, ortası yoktu bunun. Ömründe hiç âşık olmadığı halde kadın ve aşk konularında coşkuyla, tutkuyla konuşurdu.

Doktor Ragin'in yönettiği akıl hastanesindeki Altıncı Koğuş ki-
lit altındaki hastaların tutulduğu özel bir bölümdür. Kurumda
göreve başladığında, düzensizlik, hüküm süren pislik, hijyen
eksikliği ve çürümüşlükle savaşmayı deneyen Doktor Ragin,
bir süre sonra yılgınlığa kapılıp hastaları kaderlerine bırak-
mayı tercih eder. Günün birinde, bu koğuşun sakinlerinden
eğitilmiş bir hasta olan Gromov'la tesadüf eseri tanışmasıyla
beraber kurdukları dostluk, saatlere yayılan sohbetleri, baş-
ta genç Doktor Hobotov olmak üzere hastanede görevli bir-
çok kişiyi rahatsız eder. Doktor Ragin anlamlandıramadığı bir
dizi olayın odağındadır artık.

Öykünün büyük ustası Çehov'un Rus toplumunun ahlaki çö-
küntüsünü, duyarsızlığını, harekete geçmek yerine sorunları
izlemekle yetinen Rus aydınının halktan kopuşunu gerçekçi
yaklaşımıyla kaleme aldığı **Altıncı Koğuş** derin bir toplum çö-
zümlemesidir.

#dünyaklasikleri #rusklasikleri #öykü #toplumsaleleştiri #gerçekçilik
#toplumsalyozlaşma

Kapak İllüstrasyonu: İnanç Katal

